

ΤΑ ΑΠΟΚΡΥΦΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

Ενότητα 5: Το Ευαγγέλιο της παιδικής ηλικίας του Θωμά

Αικατερίνη Τσαλαμπούνη

Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Τα Απόκρυφα Ευαγγέλια.

Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Το Ευαγγέλιο της παιδικής ηλικίας του Θωμά

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

**ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΗΣ
ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ
ΤΟΥ ΘΩΜΑ**

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

- Το έργο φέρει πολλούς τίτλους με κυρίαρχο στοιχείο στους αρχαιότερους από αυτούς τον όρο «Παιδικά» -> πρόκειται για αφήγηση όσων έπραξε ο Ιησούς στην παιδική ηλικία.
- Η απόδοσή του στον Θωμά με βάση το προοίμιο (το οποίο πρέπει να προστέθηκε αργότερα) είναι μεταγενέστερη.
- Δε φαίνεται να έχει σχέση με τα άλλα έργα που αποδίδονται στον Θωμά.
- Ωστόσο, ανήκει στον ευρύτερο κύκλο αυτών των κειμένων κι η απόδοση στον απόστολο Θωμά αποτελεί ένδειξη για τη γεωγραφική του προέλευση.

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ (I)

- Μία εξαιρετικά σύνθετη ιστορία χειρόγραφης παράδοσης.
- Πολλές παραλλαγές του κειμένου.
- Σημαντικές οι ελληνικές εκδοχές (δύο εκδόθηκαν από K. Tischendorf):
 - A (Ga) – εκτενέστερη εκδοχή:
 - χειρόγραφο από την Δρέσδη (Dresd. A 187) – 15^{ος}/16^{ος} αι.
 - χειρόγραφο από την Bologna (Bonon. Univ. 2702) – 15^{ος}/16^{ος} αι.
 - Σπαράγματα: Paris. gr. 239 (16^{ος} αι.) + Vindob. Phil. gr. 162.
 - B (Gb) – σύντομη εκδοχή:
 - Χειρόγραφο του Σινά gr. 453 (14^{ος} /15^{ος} αι.).
 - Sinait. gr. 532.
 - Gath: χειρόγρ. 533 της Εθνικής Βιβλιοθήκης Αθηνών – ομοιότητες με την λατινική εκδοχή.
 - Sabait. Gr. 259 (Gs) (του 1089/1090) – ένα κείμενο χωρίς πολλές μεταγενέστερες προσθήκες.

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ (II)

- Τρία συριακά χειρόγραφα:
 - Syr:
 - Cod. Brit. Mus. Add 14484 (6^{ος} αι.).
 - Syr. 10 του Παν/μίου του Göttingen (6^{ος} αι.).
 - Cod. Vat. syr. 159 (1622/1623).
- Τρεις λατινικές εκδοχές:
 - Lm: εκδόθηκε από τον Tischendorf ως το δεύτερο μέρος του Ψ-Ματθαίου.
 - Lt: Reg 648 – Βατικανό.
 - Ln: Παλίμψηστος lat. 563 (5^{ος} αι.).

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ (III)

- Ιρλανδική μετάφραση (Ir): Ms. G 50 (Εθνική Βιβλιοθήκη Ιρλανδίας, 17^{ος} αι. -η μορφή του κειμένου μάλλον από τον 8^ο αι. -ομοιότητες με Lv και Lm).
- Γεωργιανή μετάφραση (Geo): χειρόγρ. A 95 (Tbilissi) - 10^{ος} / 11^{ος} αι. όμως η μετάφραση αρχαιότερη - συγγένεια με τις συριακές μεταφράσεις.
- Σλαβική μετάφραση (Slaw): προφανώς μετάφραση από την αρχαία βουλγαρική μετάφραση του 11^ο αι.
- Αιθιοπική μετάφραση (Eth): υλικό από το απόκρυφο διασώζεται στο 8^ο βιβλίο ενός έργου με θαύματα του Ιησού, το οποίο σώζεται σε πολλές εκδοχές (όλες από τον 15^ο αι. κι εξής) - μάλλον από μία ελληνική εκδοχή διαφορετική από τις σωζόμενες.
- Στοιχεία του αποκρύφου και στις αραβικές και αρμενικές ιστορίες για την παιδική ηλικία του Ιησού.

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ (IV)

- 2 (ή 3 εάν θεωρήσουμε την Eth ξεχωριστή παράδοση) τάσεις στην παράδοση του κειμένου:
 - Εκδοχή A, όπου απουσιάζουν τα κεφ. 0, 1, 10, 17-18: Syr, Eth, Geo, Lv, Lm, Ir.
 - Εκδοχή B, η ελληνική παράδοση, Slaw, Lt :
 - Αρχική μορφή του κειμένου: κεφ. 2-9· 11-16· 19.
 - Προσθήκη των κεφ. 1 και 10 (το αργότερο κατά τον 11^ο αι.) – Gs.
 - Προσθήκη των κεφ. 17-18 – Ga και Slaw.
 - Προσθήκη του κεφ. 0 (προοιμίου) - Gath και Lt.
 - Στην εξέλιξη καθοριστικό ρόλο έπαιξε η προφορική παράδοση.
- Στην αρχική μορφή του κειμένου μάλλον τα κεφ. 2-9· 11-16· 19.
- Είναι αδύνατο να αποκαταστήσουμε την αρχική εκδοχή.

ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ

- Κατά τον 5^ο αι. κυκλοφορούν ήδη χειρόγραφα του απόκρυφου.
- Με βάση τη χειρόγραφη παράδοση *terminus ad quem* ο 4^{ος} αι. ή το τ. του 3^{ου} αι.
 - Αναφορά στο έργο από τον Ι. Χρυσόστομο;
 - PG 59,110: «έντεϋθεν ἡμῖν λοιπὸν δῆλον, ὅτι καὶ τὰ σημεῖα ἐκεῖνα, ἃ παιδικὰ εἶναί φασι τοῦ Χριστοῦ, ψευδῆ καὶ πλάσματα τινῶν ἐπεισαγόντων ἐστίν».
 - Ο Ειρηναίος νωρίτερα παραθέτει μία περιληπτική αφήγηση του περιστατικού με τον δάσκαλο από τα κεφ. 6-8· 14· 15 – δεν μπορεί να αποτελέσει απόδειξη ότι το ευαγγέλιο κυκλοφορούσε ήδη τον 2^ο αι. - απόδειξη της αρχαιότητας της συγκεκριμένης παράδοσης.
- Πιθανός τόπος συγγραφής η περιοχή της Συρίας (ή γενικότερα η ελληνόφωνη Ανατολή).

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΕΙΔΟΣ ΚΑΙ ΥΦΟΣ

- Χαρακτηρίζεται συλλογή «σύντομων ιστοριών», «ανεκδότων», «νουβέλλων», «ιστοριών θαυμάτων».
- Δεν πρόκειται για ευαγγέλιο αν και χαρακτηρίζεται ως τέτοιο σε μέρος της χειρόγραφης παράδοσης.
- Ομοιότητες με τις παιδικές ιστορίες των αρχαίων βιογραφιών: ο ήρωας της ιστορίας και στην παιδική ηλικία έχει χαρακτηριστικά και ιδιότητες της ώριμης ηλικίας.
- Σπονδυλωτή σύνθεση από μικρότερα επεισόδια.

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ

- Ο συγγραφέας αντλεί το υλικό του από ποικίλες πηγές – σημαντικό ρόλο διαδραματίζει κι η προφορική παράδοση.
- Επιδράσεις από το κείμενο της Καινής Διαθήκης – κυρίως εκείνο του Λκ: το κήρυγμα του Ιησού στη Ναζαρέτ στο κεφ. 15, η παραβολή του σπορέως στο κεφ. 12, το θέμα της κατάλυσης του Σαββάτου στο κεφ. 2.
- Θαύματα τιμωρίας / ο Ιησούς ως ένα εκδικητικό παιδί – παρόμοιες ιστορίες για άλλα θεϊκά παιδιά της αρχαιότητας.
- Γνωστικές επιρροές (κυρίως στην ιστορία με το Αλφάβητο και κεφ. 6,2β).
- Ιωάννειες επιδράσεις; (βλ. κεφ. 5,3).

ΘΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ

- Μία χαμηλή λαϊκή χριστολογία με έμφαση στην παιδική ηλικία του Ιησού.
- Η αφήγηση θέλει να δείξει πως ο Ιησούς κι ως παιδί διαθέτει εκείνα τα χαρακτηριστικά που εντοπίζουμε και στην ώριμη δράση του.
- Συνδυάζει παιδικά και θεϊκά χαρακτηριστικά.
- Διαφοροποιείται όμως από την εικόνα του Ιησού στα ευαγγέλια: θαύματα τιμωρίας, μία ρεαλιστική απεικόνιση της παιδικής ηλικίας με βάση τα πολιτισμικά δεδομένα της εποχής.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΔΡΑΣΗΣ

- Η πληθώρα των διασωθέντων χειρογράφων βεβαιώνει την ευρεία διάδοση του κειμένου.
- Μία προσπάθεια σύνδεσης του ΠΕυαγΘωμά με το ΠρωτΙΑκ και την κανονικά παράδοση (η προσθήκη του κεφ. 0).
- Υλικό του ευαγγελίου χρησιμοποιήθηκε στα μεταγενέστερα παιδικά ευαγγέλια στην αραβική, αρμενική, λατινική κ.ά.
- Δεν ασκεί ιδιαίτερη επίδραση στην τέχνη και στην λογοτεχνία με εξαίρεση την ιστορία στο κεφ. 2 για τα πηλίνα πουλιά που ο Ιησού δίνει ζωή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

- Κεφ. 0-4 (1-5): ο πενταετής Ιησούς.
- Κεφ. 5-7,1 (6-8,1): ο πρώτος δάσκαλος (γνωστικές επιδράσεις; / τριαδολογική αλληγορική ερμηνεία του Α).
- Κεφ. 7,2 – 12 (8,2 – 13): Θαύματα θεραπείας και ανάστασης.
- Κεφ. 14-15 (13-14): ο δεύτερος και τρίτος δάσκαλος.
- Κεφ. 16-18 (15-17): δεύτερη ομάδα θαυμάτων.
- Κεφ. 19 (18): ο δωδεκαετής Ιησούς.

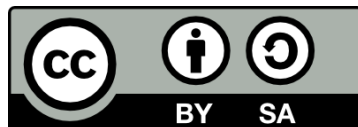
Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τσαλαμπούνη Αικατερίνη. «Τα Απόκρυφα Ευαγγέλια. Το Ευαγγέλιο της παιδικής ηλικίας του Θωμά». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS339/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Φίλιππος Γερμάνης
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2014-2015

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

